

“Øvelser i mørke” er skelsættende kvindelitteratur og en ny begyndelse i Naja Marie Aidts forfatterskab

Naja Marie Aidt fotograferet af Sara Galbiati i 2023. Gyldendal.

Isabella Mieke-Renard

02.02.2024

BØGER // ANMELDELSE – Naja Marie Aidt skriver blændende om en kvindes vej og mod til at søge heling efter livslang ophobning af sår, ar og frygt. *Øvelser i mørke* er stor poesi om tillid, trøst og kvindefællesskab, skriver Isabella Mieke-Renard. Ikke ulig den mest betydningsfulde kvindelitteratur fra 1970’erne.

Øvelser i mørke

Forfatter: Naja Marie Aidt

Forlag: [Gyldendal](#).

Udkom d. 2. februar 2024.

Lidt groft skitseret handler *Øvelser i mørke* mest om, hvordan man samler sit liv op igen. Romanen er også fuld af kraft – en vred bog. Ja, den er, med et irriterende udtryk, kvindefrustreret.

Og hvad der også er vigtigt: Jeg har, som andre sandsynligvis også vil gøre, læst *Øvelser i mørke* i relief af Naja Marie Aidts selvbiografiske værk *Hvis døden tager noget fra dig, så giv det tilbage. Carls bog*. Bogen, hun skrev for ni år siden og kun ni måneder efter hendes unge søn tog svampe med en kammerat, fik et psykotisk trip og hoppede ud ad vinduet fra 3. sal. Han døde øjeblikkeligt.

“Pudsigt nok – eller måske endda lidt overraskende – er det denne gang muligt at betegne en spritny udgivelse fra 2024 som gammeldags kvindelitteratur

Den opsigtsvækkende og sårbare udgivelse var både en søgende og klog bog om sorgens væsen, der talte stærkt til mange. Den solgte alene i Danmark over 45.000 eksemplarer. I dag er den udgivet i 17 lande. En efterfølgende bogturné bragte Aidt i kontakt med mange, der kendte til en lignende sorg – i sig selv en ret usædvanlig udgivelsesproces.

Trods bogens succes og dens enestående liv fulgte evnen og især tanken om at genfinde skrivningen og sit lange forfatterskab som et stort *issue* og en potentiel blokering for hende.

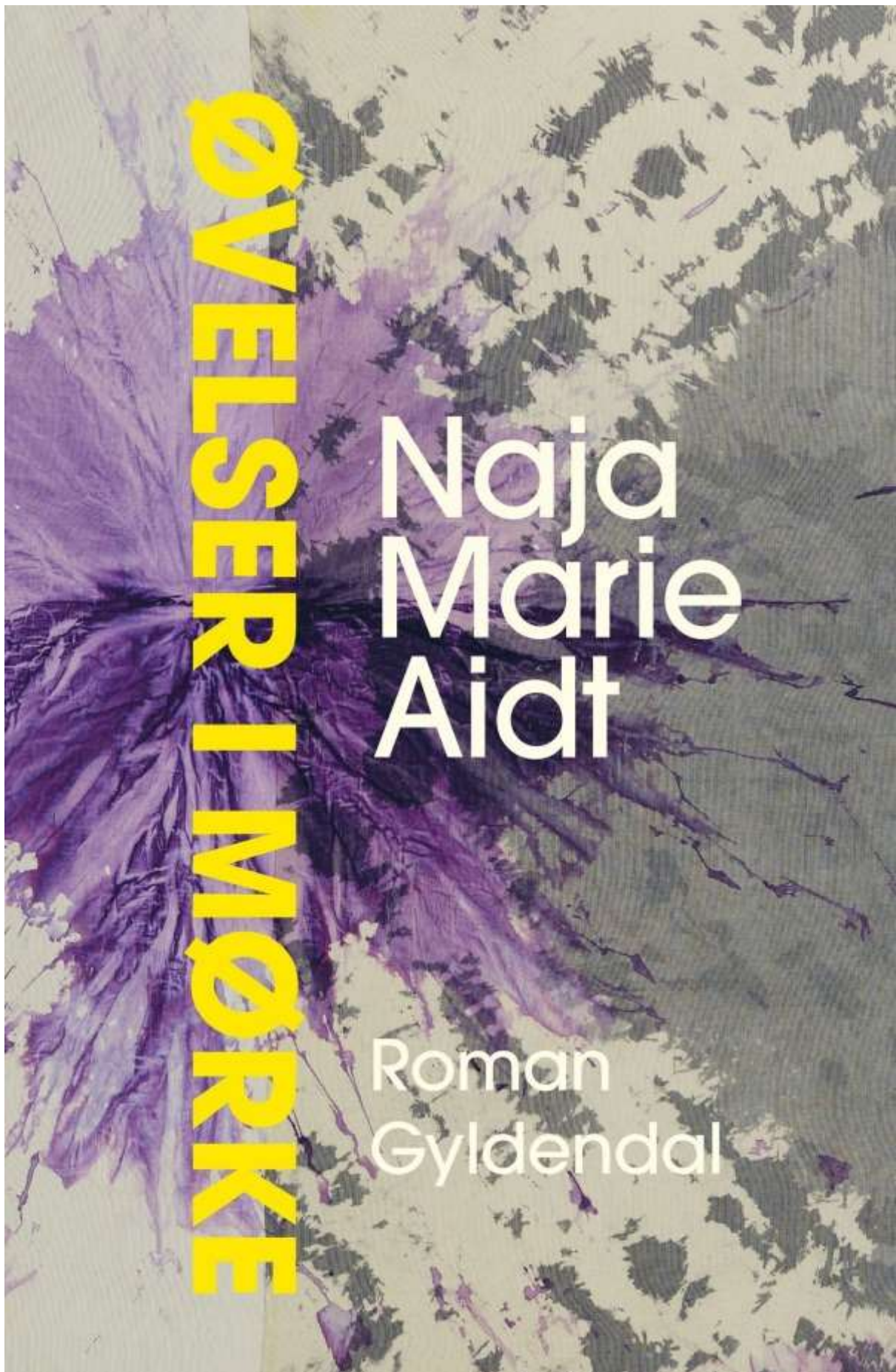
Nu er Aidt tilbage. Tak, lyder det herfra.

En logisk, ny begyndelse i forfatterskabet

På en måde opfatter jeg *Øvelser i mørke* som en logisk, ny begyndelse. Jeg har i forbindelse med lanceringen læst Aidts egne udtalelser i diverse aviser, hvor hun for eksempel har sagt: “Jeg vil ikke skrive fiktion om små problemer nu“. “Livskampe, ikke mindst i kvinders liv, og vreden, jeg selv tør føle”, udtaler hun, “fik det hele til at dukke op, det hele.”

Det er kommet ned på siderne denne gang. Men ordene “poetisk” og “barsk” har faktisk altid kendetegnet Aidts bøger. Oftest har de været en smule sørgelige, smertefulde og alligevel smukke på sin vis – og derfor også fascinerende.

Jeg husker tydeligt hendes allerførste digtsamling *Så længe jeg er ung* og derefter *Vandmærket*. Senere kom novellerne og romanerne. Måske gjorde den yderst barske og rå *Bavian* størst indtryk på mig.

I øvrigt kender jeg næsten ikke en eneste ung skoleelev, der ikke stadig får netop den bog som pensum i mundtlig dansk eksamen, selvom den er fra 2006. To år efter blev

den indstillet til Nordisk Råds Litteraturpris. Den vandt.

Opgivelse, sorg, vrede

Øvelser i mørke er en øvelse på flere planer. Ikke i skrivekunst, men i at genfinde et nødvendigt fokus på tekstarbejde igen. Pudsigt nok – eller måske endda lidt overraskende – er det denne gang muligt at betegne en spritny udgivelse fra 2024 som gammeldags kvindelitteratur à la 1970'erne. Godt nok mindre betonagtig og mindre bombastisk og (heldigvis) mindre entydig i sit udtryk, men ingen tvivl om, at ophobet og erfaret vrede fylder her.

“De hader ikke livet, mænd, deres børn eller tilværelsen. Men de kender til en livslang indre følelse af utryghed som kvindekøn

Den del matcher nærmest en tendens i tiden blandt andre kvindelige forfatterkolleger, eksempelvis Katrine Marie Guldagers nylige trilogi af bestsellere om netop meget vrede kvinder og Kristina Hagens digte i *POW POW POW*.

Da Aidt og de andre nævnte var unge – alle omkring samme alder som mig selv – var Erica Jongs *Luft under vingerne* og Maria Cardinals *Ord som forløser* bøger, der nærmest var vores mødres bibler. Og vi piger læste med.

Det blev dengang ikke kaldt “manifeste”. Selvom de blev netop det, selvfølgelig sammen med utallige værker af Suzanne Brøgger; lad os huske *Fri os fra kærligheden* og *Crème fraîche*.

Jeg er ingen, jeg er mig

Hovedpersonen her i bogen er navnløs. Men præsenterer sig selv således:

Jeg er 57 år gammel. Jeg har ikke hedetur mere. Min krop er stabil. Ingen cyklus, ingen blødning, ingen umættelig trang til sex. Ingen migræne op til menstruationen, ingen prævention. Ingen pifter efter mig på gaden, ingen råber efter mig. Ingen lægger an på mig, ingen vil have mig. Jeg er ingen. Jeg er mig.

Wauw. Opgivelse, sorg og vrede indkapslet i 6-7 sætninger – nærmest socialrealisme.

Senere på bogens sider dukker det poetiske op, da kvinden skal til traumeterapi hos behandleren, der kaldes “PTSD-manden”:

*Så igen den lange bustur.
Byen, himlen, nøgne træer.*

Den grønne sofa.

Dette sker en gang om ugen.

Det er næsten en lille roman.

Eller den poetisk udtrykte ransagelse som datter af en i den grad dysfunktionel familie, hvor der står i en scene:

Mor, siger jeg, mor. Hun løfter hovedet og ser på mig.

Slog far også dig?

Min mor ser væk.

Gjorde han?

Hun sukker.

[...] Jeg er nødt til at vide det, det er også min historie. Mor.

Stilheden dirrer længe mellem os.

Nej, siger hun så. Det gjorde han ikke.

Tryghed i mørket

Vores hovedperson har PTSD, og det er bogens omdrejningspunkt.

Vi er med i nutiden et år fra februar til næste februar. Vi hører i lang tid kun få brudstykker om hendes tidligere ægteemand:

Jeg havde fortalt ham om timerne på min mors sofa ... og jeg følte mig set af ham.

Og det tilføjes, at han endda forærede hende et medlemskab til en bogklub. En detalje?

I hvert fald en ret smuk opsummering i forhold til nyforelskelsen engang. Inden alt i hendes liv senere ændrede sig.

 I dette tilfælde er en del af helingsprocessen kvinders – og specifikt tætte veninders – fælles vrede

Fortiden skrives i kortfattede eksempler, men straks skifter Aidt til nutid, den 57-årige hovedpersons nutid. Nu fortæller hun om en svær dag lige efter endnu en voldsom terapikonstultation:

Jeg tager bussen hjem og kaster op i toilettet. Jeg lægger mig under sofabordet.

Det gør den navnløse tit. Selvom hun gerne vil øve sig i at finde “tryghed i mørket”.

Selve nøgletraumet – og grunden til hendes nærmest ubærlige mén i form af PTSD-lidelsen – synes jeg, I selv skal nå frem til ved at læse. Forfatteren har bevidst valgt at

forhale den forklaring på bogens sider. I sig selv er det et ret raffineret greb – *horror* og *suspense* nærmest – for man er ikke et sekund i tvivl om, hvor meget kvinden lider, når hun gemmer sig under sofabordet med tv’et kørende på høj lyd i egen lille lejlighed.

Et billede, der både gør ondt og forklarer meget.

Naja Marie Aidts store poesi

Hvorfor er det alligevel ikke ubærlig læsning? Mit bud er, at bogen – på det korte år vi får lov til at følge hovedpersonens livsforløb – også skildrer vejen og nok mest modet til at søge hen mod en mulig heling. Heling af ophobede sår med ar og frygt.

I dette tilfælde er en del af helingsprocessen kvinders – og specifikt tætte veninders – fælles vrede. De hader ikke livet, mænd, deres børn eller tilværelsen. Men de kender til en livslang indre følelse af utryghed som kvindekøn.

“Tillid og holde-hinandens-store-kriser ud kan gøre en kæmpe forskel, når trøst er behovet. Trøst fra netop dem, der forstår

I den sammenhæng tegner Aidt sin pointe op: At tillid og holde-hinandens-store-kriser ud kan gøre en kæmpe forskel, når trøst er behovet. Trøst fra netop dem, der forstår.

Det budskab vil jeg efter endt læsning gå så vidt som ligefrem at kalde Naja Marie Aidts store poesi midt i de socialrealistiske og dramatiske skildringer af ulykkerne og livstragedier.

Det er “en lille roman værd”, som der står allerede på bogens s. 12 og citeret ovenfor i denne anmeldelse.

Læs også Isabella Miehe-Renards anmeldelse af Annie Ernauxs roman *Årene*: “**En læseroplevelse jeg nægter at glemme**”

angst

fællesskab

kvindelitteratur

kvinder

Naja Marie Aidt

Isabella Miehe-Renard

Isabella Miehe-Renard er journalist og forfatter. Hun er tidligere studievært på Kanal 2, TV2, DR1 og DR2. Hun bor i kollektiv i Halsnæs og trives udenfor rampelyset. Tæt på hav og fjord og Danmarks største sø.